

6. Руснак Ю., Стужук Ю. Роль інформаційно-аналітичних підрозділів Збройних Сил України у відбитті збройної агресії РФ : збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського. 2024. С. 55–58. URL: <http://surl.li/uuocel>

7. Труш О. О., Василенко Д. В. Інформаційно-аналітична діяльність у системі публічного управління. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2023. Вип. 4. С. 49–55. URL: <http://surl.li/sebhjs>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-444-6-30>

Кропивницький М. О.,
кандидат юридичних наук
м. Львів, Україна

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ЗА УМОВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: СОЦІАЛЬНО-БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ

24 лютого 2022 року на європейському континенті розпочалася масштабна, найдовша й найжорстокіша війна на всій планеті Земля з часів Другої світової (World War II), у якій сукупно беруть участь мільйони людей, активно застосовуються всі наявні на цей час у протиборчих сторін види й роди військ, найновітніші зразки військової техніки, озброєння й боєприпасів, яка поставила під сумнів ефективність наявних колективних безпекових систем на континентах, яка вже змінила й ще багато в чому кардинально змінить увесь світопорядок [9, с. 7–8].

Не можемо не погодитися з О. С. Вареником в тому, що 24 лютого 2022 року стало певним моментом, після настання якого Україна зіштовхнулася з викликами безпекового й соціального характеру, масштаби яких раніше були невідомими нашій державі: ризики й загрози у питаннях забезпечення соціальних потреб та інтересів громадян стали в рази масштабнішими, а стабілізація соціального життя населення за цих умов стала все важчою [1, с. 228–229]. Відповідно до статистичних даних ООН, на кінець 2023 р. статус тимчасового захисту в країнах ЄС отримали 4 мільйони 312,22 тисяч осіб, які залишили Україну внаслідок російського вторгнення 24 лютого 2022 р. [4]. Якщо в 2022 р. спостерігався певний період оптимізму, коли здавалося, що біженці поступово починають

повертатися до України, то згодом частка біженців, які планують повертатися до України, істотно зменшилася: якщо в листопаді 2022 р. близько 50% опитаних респондентів за кордоном виражали тверді наміри повернутися до України, а ще 24% були швидше схильні до повернення, ніж ні, то в січні 2024 р. ці показники скоротилися до 26% відповідно [8]. Крім суттєвого погіршення безпекової ситуації в Україні як очевидної причини подібної тенденції, варто констатувати, що багато українців, які опинилися за кордоном, отримали можливість інтегруватися в нові суспільства, знайти роботу, забезпечити свої сім'ї та отримати доступ до якісних соціальних послуг, що значно перевищують можливості, наразі доступні в Україні. Відповідно, слушною є пропозиція розробки чітких стратегій для повернення українців додому та їхньої реінтеграції, які (стратегії) повинні включати не тільки матеріальну допомогу, а й психологічну підтримку, забезпечення житлом, доступ до якісних медичних послуг та можливостей для працевлаштування [1, с. 232].

Як слушно зазначають автори монографії «Соціальна безпека: теорія та українська практика», соціальна безпека як явище трактується по-різному як у теорії, так і в практичному й повсякденному житті [7, с. 21]. Хоча соціальна безпека передбачає захист суспільства загалом і окремих громадян зокрема від реальних і потенційних загроз насамперед невоєнного характеру, за сучасних умов не враховувати фактор воєнних загроз при визначенні соціальної безпеки є вочевидь хибним підходом. З огляду на це найбільш релевантним (оскільки відображає необхідність інтеграції різних політичних, економічних, соціальних та культурних стратегій для забезпечення стійкого й гармонійного розвитку суспільства) бачиться розуміння соціальної безпеки як стану захищеності суспільства та кожного окремого громадянина від реальних і потенційних загроз державному суверенітету, територіальній цілісності й демократичному конституційному ладу, іншим життєво важливим національним інтересам, правам і свободам людини й громадянина й від негативного впливу на безпеку для здоров'я громадян, на їх економічну, продовольчу, екологічну, особисту, громадську, культурну й політичну безпеку [1, с. 22].

Починаючи з моменту початку повномасштабної агресії російської федерації, Кабінет Міністрів України прийняв низку рішень щодо оптимізації соціальної безпеки, зокрема, Постанови «Про деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану» від 07.03.2022 р. № 214 [3], «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» від 20.03.2022 № 332 [2], Розпорядження «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках програми «ЄПідтримка» від 06.03.2022 № 204-р [6] тощо. Хоча база нормативної сфери соціальної безпеки

продовжує доповнюватися новими нормативно-правовими актами, якими регулюється правове поле різноманітних соціальних прав і гарантій (зокрема, допомог), прийняття нових нормативно-правових актів є лише одним із інструментів для вирішення викликів у соціально-забезпечувальній сфері, а самого лише нормативного врегулювання певних питань недостатньо для вирішення проблем на практиці.

Окремою як внутрішньою, так і міжнародно-правовою лакуною в контексті нормативного регулювання є адаптація (насамперед соціальна) осіб, постраждалих від протиправних дій РФ з моменту початку повномасштабної агресії. Йдеться, зокрема, про відсутність достатнього фінансування соціального захисту для осіб, які постраждали в процесі російсько-української війни, в тому числі для забезпечення їх житлом, здійснення на їх користь соціальних виплат, співрозмірних зі шкодою, якої вони зазнали, або ж про забезпечення соціальної безпеки осіб, які перебувають на тимчасово окупованих територіях. Навіть за умов обмеженості ресурсів для сприяння адаптації особам, які постраждали в ході російсько-української війни, Україною досі не було актуалізовано законодавство згідно умов повномасштабної військової агресії, хоча адаптація законодавства у сфері забезпечення соціально незахищених верств населення, насамперед житлом, за сучасних умов є критично важливою. Для належної соціально-побутової адаптації постраждалих осіб слід запровадити законодавчі зміни, які розширили б коло осіб, які мають право на отримання житла з фонду соціального призначення, зокрема, шляхом запровадження додаткових критеріїв (статус постраждалих від бойових дій), що уможливить охопити більшу кількість громадян, які потребують допомоги. Для вирішення проблеми соціальної адаптації осіб, постраждалих (у житловому вимірі) від протиправної агресії РФ, пропонуємо частину 1 статті 12 Закону України «Про житловий фонд соціального призначення» від 12.01.2006 р. № 3334-IV [5] доповнити пунктом 21 наступного змісту: «21) внутрішньо переміщені особи, які не мають іншого житла для проживання або житло яких зруйноване (знищене) або пошкоджене до стану, непридатного для проживання, внаслідок проведення антитерористичної операції та здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, а також під час забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України під час дії правового режиму воєнного стану». При цьому реалізація такого нововведення має супроводжуватися чіткими механізмами контролю й моніторингу з боку держави для ефективності й запобігання можливим зловживанням: забезпеченням прозорості процедури надання соціального житла, створенням спеціальних комісій для

розгляду відповідних заявок, визначенням чітких критеріїв гарантування об'єктивності й справедливості при прийнятті рішень. Законодавче закріплення такої ініціативи може слугувати не лише підтвердженням росту ефективності системи соціального захисту в Україні, а й фактором зміцнення довіри громадян до інститутів держави загалом.

Список використаних джерел:

1. Вареник О. Міжнародна соціальна безпека в умовах російської агресії : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 272 с.

2. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332. *Офіційний вісник України*. 2022. № 26. Ст. 77.

3. Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 214. *Офіційний вісник України*. 2022. № 25. Ст. 235.

4. Кількість біженців з України зі статусом тимчасового захисту в ЄС у грудні зросла на 37,6 тис.: Інформаційне агенство Інтерфакс Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/965933.html>. Дата звернення: 04.10.2024.

5. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006 № 3334-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 19–20. Ст. 159.

6. Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «ЄПідтримка»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 204-р. *Офіційний вісник України*. 2022. № 26. С. 195.

7. Соціальна безпека: теорія та українська практика : монографія / за ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогової. Київ : КНЕУ, 2006. 292 с.

8. Усе менше охочих повертатися. Як змінилися настрої українських біженців. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/03/25/711576/>. Дата звернення: 04.10.2024.

9. Шевченко Артем. Воєнна розвідка України. У небі, на морі, на землі. Київ : Yakaboo Publishing, 2024. 192 с.: іл.